

CONTRIBUȚII LA ISTORIA CRAIOVEI. VIAȚA ARTISTICĂ A ORAȘULUI ÎN TRE ANII 1900—1916

PAUL REZEANU

E cunoscut, credem, faptul că la începutul secolului al XX-lea Craiova era, după București și Iași, al treilea oraș al țării ca număr de locuitori, cit și în multe alte direcții. Mai puțin cunoscut e însă faptul că acumulările ce avuseseră loc în domeniul culturii și artei, mai ales în ultimele două decenii ale secolului al XIX-lea, pregătiseră terenul pentru trecerea acum, pe o altă treaptă și la alte dimensiuni, a sectoarelor amintite. Astfel, dacă ne referim numai la domeniul artelor plastice — înțelegând prin acestea artiști, expoziții, cit și alte forme de activități și manifestări ale acestora — vom constata, în perioada 1900—1916, o efervescență fără precedent. De la început mai trebuie să precizăm că, în perioada respectivă, la Craiova trăiau circa cincizeci de artiști plastici profesioniști, deci oameni care aveau studii de specialitate la academii de arte frumoase din țară sau din străinătate (Italia, Franța, Germania, Austro-Ungaria) și că, în marea lor majoritate, aceștia funcționau ca profesori la cele 24 de licee, gimnazii, școli și institute de stat ori particulare din oraș. Un număr relativ mare de pictori, aproximativ o cincimă din numărul amintit, trăiau numai din exercitarea profesiei lor, fiind pictori de șevalet, pictori scenografi, pictori decoratori de interioare, sau pictori bisericești. De asemenea, la Craiova trăiau, în epoca dinaintea primului război mondial, o serie de pictori diletanți, îndeosebi tinere femei care cochetau, cu mai mult sau mai puțin succes, cu această îndeletnicire.

Încercînd să prezentăm viața artistică a Craiovei între anii 1900—1916, trebuie să spunem de la început că primele expoziții semnalate de presa vremii au fost relativ modeste. Menționăm astfel expoziția „maestrilor din Craiova”¹, deschisă la 29 decembrie 1901, într-o sală de pe Calea Unirii. Din păcate alte informații lipsesc, afară doar de faptul că ea a fost organizată din inițiativa Luciei Romanescu și a avut un caracter filantropic. Următoarea expoziție de artă s-a deschis la 5 mai 1902, în sălile pavilionului construit de E. Rêdout în Parcul Bibescu și a avut, de asemenea, un caracter filantropic. Cine și ce au expus nu știm, poate doar în afara faptului că marele politician local N. N. Popp, posesor al uneia din cele mai importante colecții de artă din oraș, e menționat de presa vremii în calitate de cumpărător al unui tablou „reprezentînd pe

¹ Vezi „Reporterul” (Craiova), anul I, nr. 3, 1/11 decembrie 1903.

principesa României"². Anul 1903 a fost se pare mai bogat. Astfel, cu prilejul serbărilor legate de inaugurarea Parcului Bibescu, s-a deschis aici, la 26 mai, o „Expozițiune de pictură“, la care au expus, printre alții, Nicolae Rădulescu și Alexandrina Eliescu³, iar apoi, în septembrie-octombrie, cu prilejul vizitei regelui la liceul din localitate, s-a deschis, în Sala de festivități a acestuia, o altă expoziție de artă⁴. Expuneau probabil profesorii de desen ai liceului. Inaugurarea impunătorului edificiu „Minerva“ a oferit, de asemenea, forurilor locale prilejul organizării și adăpostirii, într-unul din saloanele sale de la parter, între 15 decembrie 1903 — 8 ianuarie 1904, a unei mari expoziții. Au fost expuse atunci : „portrete vechi“, artă decorativă, manuscrite, scrisori și diferite obiecte ce au aparținut lui Tudor Vladimirescu, Cristian Tell, Gheorghe Magheru ș.a.⁵. În vasta „Sală de marmură“ de la Minerva, craiovenii au putut admira atunci tablouri și alte valoroase lucrări de artă din colecțiile familiilor Racoviță, Cernătescu, Urdăreanu, Romanescu, Aman ș.a., printre acestea amintind : *Portretul lui Alexandru Aman*, de Th. Aman, portretele lui Grigore și Elena Lăceanu, *Portretul medelnicerului D. Cica*, executat la 1814 (de cine anume, din păcate, nu e menționat, așa că nu știm nici azi), un bust al lui Tudor Vladimirescu (executat, de asemenea, nu știm de cine, dar care aparținea maiorului Demetriad), două tablouri de pictorul englez Cheinberg, intitulate *Prima bombă de la Calafat* și *Lupta de la Plevna*, două cești din porțelan de Sévres, care au aparținut lui Ludovic Filip, un *Portret al lui Tudor Vladimirescu*, făcut cu ocazia reclădirii bisericii din Preajba (Mehedinți), *Portretul d-nei Zamfirița Aman*, prima soție a serdarului Dimitrie Aman, trei tablouri cu subiecte religioase ; o madonă, Sf. Cecilia și Sf. Ioan, o frescă din Pompei, o piuliță din bronz din 1596, panouri cu celebra frescă din Crețești (Dolj) etc.⁶

În anul 1904, presa craioveană nu menționează decât deschiderea, în „localul Școlii normale de învățători, a expoziției de arte frumoase, organizată de profesorul N. Constantinescu“⁷ (probabil numai cu lucrările sale, el fiind sculptor și profesor de desen și calligrafie la școala respectivă) și faptul că s-au pus bazele Societății Artistice „Theodor Aman“⁸.

Ca decan de vîrstă al artiștilor plastici craioveni, pictorul Nicolae Rădulescu a reunit atunci în jurul său pe cei mai tineri și au înființat societatea amintită. Denumirea acesteia constituia un omagiu adus marelui înaintaș al picturii românești, care, e știut, fusese originar din Craiova și la mulți le fusese profesor la Școala Națională de Arte Frumoase din București. Societatea urmărea ridicarea nivelului artistic al

² Opreșan, „Expozițiunea de pictură din Parcul Bibescu, în „Voința Craiovei“ (Craiova), anul IX, nr. 264/8 iunie 1903.

³ *Ibidem*.

⁴ C. D. Fortunescu, *Arta în Oltenia*, în „Oltenia“ (Craiova), 1943, p. 433.

⁵ Vezi „Reporterul“ (Craiova), nr. citat.

⁶ *Expoziția de la Palatul Minerva*, în „Voința Craiovei“ (Craiova), anul IX, nr. 278, 6 ianuarie 1904.

⁷ Vezi „Curierul Olteniei“ (Craiova), anul XIV, nr. 590, 19 aprilie 1904, p. 3.

⁸ *Expoziția Societății „Theodor Aman“*, în „Tribuna“ (Craiova), anul X, nr. 386, 15 octombrie 1905.

membrilor săi, care se declarau receptivi la tendințele de înnoire a artei, fiind gata să acționeze pe noul ei drum⁹. Cea mai importantă manifestare publică a Societății Artistice „Theodor Aman” a fost deschiderea, în ziua de sîmbătă 24 septembrie 1905, a primei sale expoziții de pictură, sculptură și arhitectură, în Salonul de la Palatul „Minerva”¹⁰. Afișe mari anunțau în oraș evenimentul¹¹. S-a tipărit și un catalog al expoziției. Mai mult, pentru prima oară, toate ziarele și revistele care apăreau la Craiova, publicau articole speciale despre expoziție; s-au scris adevărate cronicile ale acesteia. Au fost expuse atunci peste 200 de lucrări executate de artiști „profesioniști” și „diletanți”¹². Din rîndul primilor amintim pe Gheorghe Baba, Nicolae Rădulescu, Ioan Stănescu-Giovanii, Alexandrina Eliescu, Francisc Șirato, Mihail Gelep, Eustațiu Stoenescu, Laura Vlad, Dimitrie Cabadaef, N. Constantinescu, precum și arhitecții A. Vincenz și I. G. Mayar. Talentul cel mai puternic din expoziție a fost considerat pictorul Ioan Stănescu-Giovanni¹³. Au fost, de asemenea, remarcate peisajele și portretele lui Nicolae Rădulescu, capetele de studiu ale pictorului Gheorghe Baba, peisajele și desenele în peniță ale pictorului Francisc Șirato, „portretul de un colorit cît se poate de bogat” al pictorului Dimitrie Cabadaef etc.¹⁴. Manifestarea s-a bucurat astfel de un mare succes de public, de presă și mai multe tablouri au fost cumpărate de N. T. Popp, Ion Kalinderu, C. D. Fortunescu, N. P. Guran, Nicu și Mișu Popp, I. Ciocilteu ș.a.¹⁵.

A doua expoziție a Societății Artistice „Th. Aman” s-a deschis în octombrie 1906, tot în salonul de la Palatul „Minerva”. Succesul de anul trecut nu s-a mai repetat pentru ca de data aceasta „nu s-a făcut nici o selecție, nici printre pînzele profesioniștilor, nici prin acelea ale diletanților; cine ce a vrut a expus”¹⁶. Nu știm dacă expoziția a avut catalog, dar din presă aflăm că au expus profesorii Nicolae Rădulescu, profesoara Laura Vlad care avea studii la München¹⁷, profesorul Ioan Bălănescu (cu studii între 1882—1866, la Școala Națională de Arte Frumoase din București și apoi continuate la Paris, unde a fost și expozant la Saloanele oficiale din 1889 și 1890¹⁸, apoi Ecaterina Stanovici (și ea absolventă a Școlii Naționale de Arte Frumoase din București)¹⁹, pictorul Mihail Gelep (proaspăt absolvent al Școlii de Bele-Arte din Iași), sculptorul Eraclie Hagiescu (absolvent al Academiei de Bale-Arte din Veneția)²⁰, precum și sublocotenentul D. Rădulescu (fiul pictorului N. Rădu-

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ Vezi „Oltenia” (Craiova), anul I, nr. 1, 4 octombrie 1905.

¹¹ *Expoziția de pictură, sculptură și arhitectură a Societății Artistice „Theodor Aman” din Craiova*, în „Curierul Olteniei” (Craiova), anul XV, nr. 654, 8 octombrie 1905, p. 1.

¹² *Catalogul expoziției Societății Artistice „Th. Aman”, Craiova 1905*.

¹³ Vezi „Alarma” (Craiova), anul VII, nr. 165, 10 octombrie 1905.

¹⁴ Vezi „Minerva” (Craiova), anul I, nr. 1, noiembrie 1905, p. 7—8.

¹⁵ Vezi „Tribuna” (Craiova), *nr. citat*.

¹⁶ Vezi „România Nouă” (Craiova), anul I, nr. 35, 22 octombrie 1906, p. 6.

¹⁷ Vezi „Alarma” (Craiova), *nr. cit.*

¹⁸ C. D. Fortunescu, *op. cit.*, p. 432.

¹⁹ Vezi „Alarma” (Craiova), anul VIII, nr. 194, 30 octombrie 1906.

²⁰ Paul Rezeanu, *Artele plastice în Oltenia (1821—1944)*, Editura „Scrisul românesc”, Craiova, 1981, p. 101.

lescu), Florica Vorvoreanu și Lucy Stigler ca diletanți²¹. Printre absențele menționate de presă amintim pe Ioan Stăncescu-Giovanni, Eustațiu Stoenescu și Alexandrina Elliescu²².

A urmat, în același an, sau în cei următori, o serie de expoziții personale. Presa vremii menționează astfel expoziția lui Kimon Loghy, deschisă între 14 decembrie 1906 — 6 ianuarie 1907, la Jokey Club, unde a expus 27 uleiuri și 4 pasteluri²³, expoziția pictorului Arthur Verona, deschisă la 6 ianuarie 1907 într-o sală a fostei Bănci a Comerțului, unde a expus peste 100 de lucrări „apreciate de public”²⁴, expoziția pictorului Mihail Gelep, deschisă în aprilie-mai 1908 „într-o sală de pe strada Justiției alături de Teatrul Național”²⁵, expoziția pictorului Grigore Romano, deschisă în mai 1908, la redacția ziarului Doljiul, iar apoi mutată în „saloanele Jokey Club din str. Unirii”²⁶, expoziția de pictură Corneliu Selajan, în iunie 1908, care expunea „peisaje rurale, o Veneție, naturi moarte, copii”²⁷, expoziția personală Tony Ventzel (absolvent al Școlii de Arte Frumoase din București), deschisă în decembrie 1909 „la Magazinul de rame Lorenzo Kušelik, din strada Unirii”²⁸. De altfel, Tony Ventzel va mai avea expoziții personale la Craiova și în octombrie 1910, în martie 1912 (împreună cu locotenentul D. Rădulescu), decembrie 1913, februarie 1914 și ianuarie 1915.

Între timp s-au petrecut câteva evenimente importante în viața artistică a Craiovei. Menționăm astfel, în acest sens, deschiderea pentru public, în decembrie 1908, a Pinacotecii „Alexandru și Aristia Aman”, iar apoi reluarea, în primăvara anului 1910, a activității expoziționale de grup a membrilor fostei Societăți Artistice „Theodor Aman”, care s-a deschis la 24 mai, într-o sală a Muzeului „Aman” și purta, de data aceasta, denumirea „Expoziția de pictură și sculptură a artiștilor din Craiova”. Vernisajul s-a desfășurat într-un cadru deosebit. Din partea oficialităților a vorbit primarul I. Ciocazan, iar din partea artiștilor, pictorul Groigore Romanu (inițiatorul expoziției). De față erau prezenți toți expozanții, cele mai înalte oficialități ale orașului, colecționari, iubitori de artă²⁹. Au expuse atunci, conform catalogului expoziției, Gheorghe Baba (tatăl pictorului Corneliu Baba)³⁰, M. Gelep³¹, Constantin Gheorghiu

²¹ Vezi „Alarma” (Craiova), nr. cit.

²² Edelweiss, *Expoziția Societății Artistice „Aman”*, în „Dreptatea” (Craiova), anul I, nr. 19, 20 noiembrie 1906.

²³ Vezi „Jiul” (Craiova), anul I, nr. 4, 16 decembrie 1906, p. 3.

²⁴ Vezi „Alarma” (Craiova), anul IX, nr. 200, 13 ianuarie 1907.

²⁵ *Expozițiunea de pictură Gelep-Migel*, în „Doljiul” (Craiova), anul I, nr. 5, 1 mai 1908.

²⁶ Vezi „Jiul” (Craiova), anul II, nr. 3, 20 martie 1908 și Mihail Dragomirescu,

²⁷ Vezi „Jiul” (Craiova), anul II, nr. 3, 20 martie 1908 și Mihail Dragomirescu, *Un artist*, în „Doljiul” (Craiova), anul I, nr. 11, 8 mai 1908.

²⁸ Vezi „Gazeta nouă” (Craiova), nr. 32, din 30 iunie 1908; Corneliu Selegan era, se pare, de profesie arhitect și fiu al pictorului Isidor Selegeanu.

²⁹ Dafin, *O expoziție de pictură*, în „Doljiul” (Craiova), anul II, nr. 468, 17 decembrie 1909.

³⁰ Suriam, *Expoziția de pictură și sculptură*, în „Lupta” (Craiova), anul I, nr. 38, 25 mai 1910, p. 1.

³¹ Vezi „Oltenia” (Craiova), anul V, nr. 78, 19 septembrie 1910, p. 2.

³² Paul Rezeanu, *op. cit.*, p. 67—70.

(pictor cu studii la München și Paris, tatăl profesorului arhitect Adrian Gheorghiu)³², Grigore Untu (absolvent al Școlii de Bele-Arte București)³³, Eustațiu Stoenescu, Anton Ventzel („cel mai norocos în aprecierile vizitatorilor“)³⁴, Ioan Bălănescu, Alexandru Zaman, Lucy Stiegler Isidor Theodor (?) și sculptorul Eraclie Hagiescu.

După ce, în decembrie 1910-ianuarie 1911, craiovenii au putut vizita, într-un gang al Palatului „Minerva“, expoziția personală a pictorului Angelescu-Ange, în octombrie 1911, s-a deschis la Muzeul „Aman“ o nouă expoziție a pictorilor și sculptorilor din localitate. Au expus atunci 58 de lucrări profesorii N. Rădulescu, I. Bălănescu, Gr. Untu, I. Stăncescu-Giovanni, M. Gelep, Al. D. Hagiu, pictorii Tony Ventzel, Gh. Baba, și sculptorul E. Hagiescu. S-au cumpărat, cu „cel prețios“, multe tablouri³⁵.

Amintind apoi expoziția pictorului Mihail Gelep, deschisă în mai-iunie 1912, într-o sală de pe strada Unirii nr. 50³⁶, și faptul că Școala de Meserii din Craiova a deschis, în noiembrie 1913, o expoziție care s-a făcut remarcată cu secția sa de sculptură³⁷, menționăm o nouă manifestare, în aprilie 1914, a pictorilor și sculptorilor craioveni. Au expus atunci, în Sala „Gioconda“, de pe strada Unirii, pictorii Tony Ventzel, Grigore Romano, Horațiu Dimitriu, N. Rădulescu, Grigore Untu, Constantin Constantin, (un tânăr originar din comuna Scaesti, județul Dolj, absolvent al Școlii de Bele-Arte din București, care avea să moară mai apoi, în 1917, cu arma în mână pe cîmpul de luptă), domnișoarele Stiegler și Șerbănescu, tinerii Marius Constantinescu, E. Ștefănescu, Sever Buradescu (elev de liceu, care promitea foarte mult, și avea să și ajungă într-adevăr pictor)³⁸, precum și sculptorul Eraclie Hagiescu. Expoziția a fost însă, slabă³⁹. Ultima manifestare în grup a artiștilor craioveni, consemnată de presa vremii, a avut loc în aprilie 1915. Din păcate știrea este lapidară, ea consemnând doar faptul că „pictorii craioveni au înghebat o nouă expoziție“, că „lipsa de săli îi sugrumă“ și că printre expozanți se află și N. Rădulescu și Al. Zaman⁴⁰.

Între 1914—1916, pînă la intrarea țării în război, la Craiova s-au deschis, de asemenea, câteva expoziții personale. Amintim astfel: expoziția de pictură a locotenentului Economu-Basarabeanu, un diletant, care în mai 1914, la magazinul de rame „Gioconda“, a expus 35 de lucrări, câteva din acestea fiind schițe din campania din Bulgaria⁴¹, expoziția de pictură a locotenentului Economu-Basarabeanu, un diletant, care în vestibulul de

³² Vezi „Revista culturală“ (Craiova), anul III, nr. 17—18, septembrie, 1910.

³³ Raoul Șerban, *Lista elevilor absolvenți ai Școlii Naționale de Arte Frumoase din București pînă în 1900* (manuscris).

³⁴ Vezi „Revista culturală“ (Craiova), nr. cit.

³⁵ Vezi „Apărarea națională“ (Craiova), anul I, seria a II-a, nr. 1, 15 octombrie 1911.

³⁶ *Ibidem*, nr. 31, 2 iunie 1912.

³⁷ Vezi „Polemica“ (Craiova), anul I, nr. 1, 14 noiembrie 1913.

³⁸ Sorin, *Expoziții*, în „Lumina“ (Craiova), anul I, nr. 3, 15 mai 1914.

³⁹ Da Vinci, *Expoziția pictorilor craioveni*, în „Avangarda“ (Craiova), anul I, nr. 1, 26 septembrie 1914, p. 2.

⁴⁰ Vezi „Avangarda“ (Craiova), anul II, nr. 27, 5 aprilie 1915.

⁴¹ *Expoziția de pictură din Craiova*, în „Lumina“ (Craiova), anul I, nr. 8, 19 iunie 1914.

la Jokey-Club, a expus vre-o 50 de pînze ; a urmat apoi expoziția personală de pictură Gelep-Migel, care, în mai-iunie, a expus 25 de pînze⁴². În anul 1915 presa craioveană consemnează expoziția soților Steurer (Iosif și Maria Ciurdea-Steurer), deschisă în luna martie într-o sală de pe Calea Unirii și care a fost bine primită de public⁴³, apoi expoziția personală Tony Ventzel, deschisă în aprilie-mai în sala „Minerva”⁴⁴, expoziția pictorului Horațiu Dimitriu, deschisă „în primăvară” la magazinul de rame „Gioconda”, unde a expus pentru prima oară tabloul *Bătălia de la Rovine* — un triptic inspirat din Scrisoarea a III-a a lui Mihail Eminescu —, aflat azi în patrimoniul Muzeului de Artă din Craiova⁴⁵ și expoziția pictorului Gelep-Migel, deschisă în decembrie, tot în sala Magazinului de rame amintit, unde a expus 35 de tablouri în ulei, în majoritate peisaje (pădure, cîmp, baltă), capete de studiu, flori, bine primite de public⁴⁶. Ultimele expoziții din epoca respectivă, consemnate de presa vremii, sînt expoziția pictorului „parisian” Henry Viscoti, deschisă în ianuarie 1916, în sala magazinului Hussner⁴⁷ și expoziția „caricaturistului Iosif Iser”, deschisă în martie același an, într-o sală de pe Calea Unirii și apreciată ca „foarte bună”⁴⁸.

După cum știm, în vara anului 1916 România a intrat în război. Au urmat apoi, pentru Oltenia, doi ani de calvar, de ocupație străină. Despre o viață artistică la Craiova nu mai putea fi vorba în aceste condiții. Nu vrem însă să încheiem rîndurile de față și să lăsăm impresia că viața artistică a capitalei Olteniei, între anii 1900—1916, s-a redus doar la faptul că aici au trăit un număr apreciabil de artiști plastici și că au avut loc o serie de manifestări expoziționale. Dorim astfel să amintim, pe scurt, că în perioada respectivă, în presa epocii s-au publicat o serie de articole și studii de istoria și teoria artei⁴⁹, că în oraș s-au ținut, cu diferite prilejuri, o serie de conferințe de artă⁵⁰, că atunci s-au ridicat, în piețele și parcurile orașului, cîteva monumente, dintre care amintim pe acelea al domnitorului Barbu Știrbei⁵¹, al Independenței⁵², al lui Ioan Maiorescu⁵³, al lui Al. I. Cuza⁵⁴, că în perioada respectivă s-a amenajat celebrul Parc Bibescu⁵⁵ și parcul-pădure Lunca Jiului, că numeroase interioruri au fost decorate cu structuri bogate, că plafoanele și uneori pereții

⁴² Da Vinci, *Expoziția de pictură a d-lui Migel Gelep*, în „Avangarda” (Craiova), anul I, nr. 9, 1 iunie 1914.

⁴³ Vezi „Avangarda” (Craiova), anul II, nr. 25, 15 martie 1915.

⁴⁴ Paul Rezeanu, *op. cit.*, p. 79—80.

⁴⁵ Iovin, *Expoziția de pictură a domnului H. Dimitriu*, în „Curierul Olteniei” (Craiova), anul XXV, nr. 1009, 8—14 octombrie 1915.

⁴⁶ C. D. Fortunescu, *Expoziția Gelep*, în „Drapelul” (Craiova), anul I, nr. 9, 1 iunie 1914.

⁴⁷ Vezi „Avangarda” (Craiova), anul III, nr. 48, 6 ianuarie 1916.

⁴⁸ *Ibidem*, nr. 55, 31 martie 1916.

⁴⁹ Lista lor e prea lungă pentru a o prezenta.

⁵⁰ *Ibidem*.

⁵¹ În 1912, operă a sculptorului Jean Lecomte de Nouy.

⁵² În 1913, operă a sculptorului D. Pavalescu-Dimo.

⁵³ În 1913, opera lui Ion Iordănescu.

⁵⁴ Executat în 1910, de Raffaello Romanelli.

⁵⁵ 1900—1903, după planurile arhitectului peisagist francez É. Rédont (ajutat de arhitecții Jules Rédont și É. Pinard).

acestora se pictau, că în domeniul arhitecturii s-au înregistrat o serie de succese remarcabile, acum ridicându-se palatul administrativ al județului⁵⁶, palatele Dini Mihail⁵⁷ și Banca Comerțului⁵⁸, sau casele lui N. P. Romanescu⁵⁹, Gogu Vorvoreanu⁶⁰, N. Ghizdăvescu⁶¹ ș.a., edificii care au fost și sînt și astăzi adevărate opere de artă, că în epoca respectivă existau, sau s-au format, o serie de colecții importante de artă, dintre care amintim doar pe acelea ale lui N. P. Romanescu, Dini Mihail, C. D. Fortunescu, I. B. Georgescu, Constantin Argetoianu, N. T. Popp ș.a., colecții care cuprindeau piese valoroase de artă universală și artă românească⁶², precum și să reamintim faptul că tot acum s-a inaugurat Pinacoteca „Alexandru și Aristia Aman” — în fond primul muzeu de artă al orașului — și că tot acum a luat ființă prima societate artistică din Craiova, care aduna la un loc pe toți pictorii și sculptorii din localitate. Ori, avînd în vedere toate acestea, nu putem decît să tragem concluzia că în perioada amintită, 1900—1916, la Craiova a pulsat o viață artistică activă, bogată în creații și manifestări, viață care a contribuit, în ultimă instanță, la formarea unui public amator de artă și al unui gust artistic care, vrem să credem, era conform și la nivelul european al epocii.

CONTRIBUTIONS TO CRAIOVA'S HISTORY TOWN'S CULTURAL LIFE BETWEEN 1900—1916

In this study the author is concerned about Craiova's artistical life between 1900—1916; exhibitions, artistical societies, the establishment of the first picture gallery in the town, the raising of some public monuments and the most important architectural achievements.

⁵⁶ 1907—1910, după planurile arhitectului Petre Antonescu.

⁵⁷ 1900—1907, după planurile arhitectului francez Paul Gottereau.

⁵⁸ 1912—1914, după planurile arhitectului Ion Mincu.

⁵⁹ Terminată în 1903 și executată după planurile arhitectului I. D. Berindei.

⁶⁰ 1905—1910, se pare după planurile arhitectului Dimitrie Maimorolo.

⁶¹ 1910—1912, se pare după planurile arhitectului Daniel Renard.

⁶² Paul Rezeanu, *Trei colecții craiovene de artă*, în „Revista muzeelor și monumentelor”, seria „Muzee”, nr. 1, 1974, p. 32—38.